ויבאו ויבחו. לית גרסינן וכתיב [ה] [אלא] וילכו יתירא הוא כיון דכתיב [ו] [לעיל] ויעשו לה כוהי ליה למימר אלא ויבאו אל משה וגו': **מקיש הליכתן.** שהלכו לתור לביתן: **אף הליכתן בעלה רעה.** שממחילה להושיע דבה מתכוונו: **חיינו מפקייס.** שמחזיקין תורת השומעין כדאמרין לפיכך תומר דבר אמת מחילה כדי שימחילו. ואף מרגיליס לכך פתחו בשבח הארץ תחילה: **ויפס.** שיתקן: **אל משה.** בדבריס שהמחיל לדבר במשה ויהו סבוריס שבגנותו רוצה לספר: **שהמיסם בדבריס.** כלמפרש ואזיל: **דחוייה.** כלב ליהושע שרצה לדבר ושיתקוהו בגזיפה ואמרו לו רבינו הקטוע ידבר מי שרשאי קטוע שתין לו בניס ליטול חלק בארץ הוא ידבר בפניהם: **וחסמין לי.** משתקין תותי: **עלה נעלה.** אף לשמיס שס יהוה עליהו: **ממנו.** מן הקב"ה: **אל תקרי** לו גרס שתין הפרש קרייה בין ממנו שנאמר על יחיד שנדבריס עליו לממנו של רבים שתומריס על עצמן: **חיינו יכול להוליך לניו.** שס הפקידס שס: **נעל הבית.** לתון העולס: **לני השמיחיה לטובה.** שהרחיתה להס כתולכת יובניה שמתיס בה תדיר: **שביב חיוב.** שלא תגין זכותו עליהס. והיינו דקאמר כלב סר לנס מעליהס: ס"ג **ולא היא כי הוו מברי לניני תומי תרוי הוו מברי.** ולא היו שקרנים בותא (ולא היו נרחיס בהן שקרנים) לתיינהו שמעיהו לתמוריס שקורין תותן מוגבים דכי הוו תמוריס מברין את לניליהס כשתוזרין תן הקבר כדאמר לעיל דכל היכא דמטו שביב תשיבא מנייהו ומברין לאבל סעודה לנחמו תותי תרזי הוו מברי להו: **ודחזיונו.** והס יראיס לעמוד לפניהס שלקי ויתבי בחילוי: **ווזקוס לנפי מעלה.** שדי [ו] לגרגס תותס [וקאי] נמי לכבוד ס': **נמגפה.** מדלא קרינן במגפה משמע במיותדת ולתויה להס בתדה כנגד תדה: **נאספרה תתו.** שהיא בחה על לשון הרע כדאמרינן בבמדבר רבה אמר ר' אבא בר כהנא בשעה שהיו ישראל עושין תשובה לפני הקב"ה היו אומות העולם אומרים אין תשובה זו אלא שתבטלה מהן עבירות שעברו ותשובה זו שלא תבטל מהן עבירות שעברו לפיכך נאספרה: **ויסמוך.** שהכהנים עמדו במקומס עד שעברו כל העס וכשעברו נתקו כפות רגלי הכהנים תל המרבה ונמצאו לתמוריהס פסיעה תחת נמלתו כהנים תגד זה כו'. ועל"ג דהתוא קרא דויתי כתגר תס כל העס לעבור קדיס דמשמע דהתי נתקו רגלי הכהנים בעבר הסני

וילכו ויבאו א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מקיש הליכה לביאה מה ביאה בעצה רעה אף הליכה בעצה רעה [1] ויספרו לו ויאמרו באנו וגו' וכתיב אפס כי עז העם אמר רבי יוחנן (סימן אמ"ת לבד"ו לוי"ה) משום ר"מ כל לשון הרע שאין בו דבר אמת בתחילתו אין מתקיים בסופו [2] ויהם כלב את העם אל משה אמר רבה שהסיתן בדברים [ו] פתח יהושע דקא משתעי אמרי ליה דין [ז] ראש קטיעה ימלל אמר אי משתעינא אמרי בי מילתא וחסמין לי אמר להן וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם סברי בגנותיה קא משתעי אישתיקו אמר להו הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והאכילנו את המן אם יאמר עשו סולמות ועלו לרקיע לא נשמע לו עלה נעלה וירשנו אותה וגו' והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל וגו' אמר [ח] רבי חנינא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה כי חזק הוא ממנו [ט] אל תקרי ממנו אלא ממנו כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם [3] ארץ אוכלת יושביה היא דרש רבא אמר הקב"ה אני חשבתיה לטובה והם חשבו לרעה אני חשבתיה לטובה דכל היכא דמטו מת חשיבא דידהו כי היכי דניטרדו ולא לשאלו אבתרייהו ואיכא דאמרי [י] איוב נח נפשיה ואטרידו כולי עלמא בהספידא הם חשבו לרעה ארץ אוכלת יושביה היא [4] ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו וגו' אמר רב משרשיא מרגלים שקרי הוו בשלמא ונהי בעינינו כחגבים לחיי אלא וכן היינו בעיניהם מנא הוו ידעי ולא היא כי הוו מברי אבילי תותי ארזי הוו מברי וכי תזינהו סלקו יתבי באילני שמעי דקאמרי קחזינן אינשי דדמו לקמצי באילני [5] ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו [כ] אמר רבה אמר רבי יוחנן אותו [יא] היום [ערב] תשעה באב היה אמר הקב"ה הן בכו בביה של חנם ואני אקבע להם בביה לדורות ויאמרו כל העדה לרגום אותם באבנים וכתיב [6] וכבוד ה' נראה באהל מועד אמר רבי חייא בר אבא מלמד שנטלו אבנים וזרקום כלפי מעלה [7] וימותו האנשים מוציאי דבת הארץ רעה במגפה אמר רבי שמעון בן לקיש שמתו מיתה משונה אמר רבי חנינא בר פפא דרש ר' שילא איש כפר תמרתא מלמד שנשתרבב לשונם ונפל על טיבורם והיו תולעים יוצאות מלשונם ונכנסות בטיבורם ומטיבורם ונכנסות בלשונם ורב נחמן בר יצחק אמר באסכרה מתו: וכיון שעלה האחרון שבישראל מן הירדן חזרו מים למקומן שנאמר [8] ויהי בעלות הכהנים נושאי ארון ברית ה' מתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה וישובו מי הירדן למקומם וילכו כתמול שלשום על כל גדותיו נמצא ארון ונושאיו וכהנים מצד אחד ישראל מצד אחד נשא ארון את נושאיו ועבר שנאמר [9] ויהי כאשר תם כל העם לעבור ויעבור ארון ה' והכהנים לפני העם ועל דבר זה נענש עוזא שנאמר [10] ויבאו עד גורן כידון וישלח עוזא את ידו לאחזו את הארון אמר לו הקב"ה עוזא נושאיו נשא עצמו לא כל שכן [11] ויחר אף ה' בעוזא ויכהו שם על השל וגו' רבי יוחנן ור"א חד אמר על עסקי שלו וחד אמר שעשה צרכיו בפניו וימת שם עם ארון האלהים א"ר יוחנן עוזא בא לעוה"ב שנאמר עם ארון האלהים מה ארון לעולם קיים אף עוזא בא לעוה"ב [12] ויחר לדוד על אשר פרץ ה' פרץ בעוזא א"ר אלעזר שנשתנו פניו כחררה אלא מעתה כל היכא דכתיב ויחר ה"נ התם כתיב אף הכא לא כתיב אף דרש רבא מפני מה נענש דוד מפני שקרא לדברי תורה [י] זמירות שנאמר [13] זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי אמר לו הקב"ה ד"ת שכתוב בהן [14] התעיף עיניך בו ואיננו אתה קורא אותן זמירות הריני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותו [15] ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקודש וגו' ואיהו אתייה בעגלתא [16] ויך באנשי בית שמש כי ראו בארון משום דראו ויך (אלהים) רבי אבהו ורבי אלעזר חד אמר קוצרין ומשתחוים היו וחד אמר מילי נמי אמור מאן

מלמד שמתו מיתה משונה. גרסה דרשה במגפה דרס שמגפה

[ה] ס"א דמוייה ליהושע, [ו] פי' לתכי קרי ליה ריש קטיעה לפי שקטלו משה יהושע כלומר רתם שמו קטוע לפי שהיה"ד תות קטיעה היא. ערוך ערך רש ג), [ז] [מגתות נג: ערכין טו.], ד) [ע' פרש"י דסכת תוס' ערכין טו: ד"ה תל מקרי וכו' וכן בשלמות ליתא], ה) [ע' ג"ב טו:], ו) [תענית כט. סנהדרין קד:], ז) ס"א תלילה ליל, ח) ר"ל ג"א תל תלא כתיב, ט) [רש"ל], י) [ל"תתר"ס בעל], כ) [במדבר יג], ל) ג"א שלט, מ) [רש"ל].

גליון הש"ס

גמ' ומירות שנאמר וכו'. עי' עירובין יח ע"ב ובמהרש"א בח"ח שם:

מוסף רש"י

בעל הבית. הקדוש ברוך הוא (מנחות נג: ערכין טו.). **שמתו מיתה משונה.** נתותה מיתה ההגונה לסס, מלה כנגד מלה, סס תטלו בלשון ונסתרבב לשון כור, לפי נאמר בַּמגפה ולא בְּמגפה, וחכו לפי ס', נתותה הכתוב לסס על פי מדותיו של הקב"ס שהוא מודד מלה כנגד מלה (במדבר יד לז).

תוספות שאנץ

לו נשיא אלהים אתה בתוכנו: וילכו ויבאו. ל"ג וכתיב [אלא] וילכו יתירא הוא כיון דכתיב וישובו לא הוה ליה למימר אלא ויבאו אל משה: ראש קטיעה מי שאין לו בנים ליטול חלק בארץ הוא ידבר בפנינו: אל תקרי ממנו ל"ג שארן הפרש ממנו דייתיר לממנו דרבים ל"ה. וא"ד איוב נח נפשיה שלא תגין זכותו עליהם. והיינו דאמר איוב בימי משה היה והיינו דכתיב היש בה עץ (אם) [עץ] זה איוב כלומר העודנו חי ולמה נקרא עץ שהיה מגין עליהם בזכותו כעץ: ה"ג ולא היא כי הוו מברי ואכלי. כי הוו אמוריים מברין מלאכל סעודת אבלים כשתוזרין מן הקבר דאמר לעיל בכל דוכתא דמטו שכיב תשיבא מינייהו: כד חזנהו. מרגלים והיו יראים לעמוד בפניהם סלקי ויתבי באילנות. לקומצי איתא במדרש מעשה בבתו של ענה שהלכה לפרדס אביה ולקטה רמון מן האילן וזרקה הקליפה והיה שם אחד מן המרגלים ונכנס בתוכה והיתה יראה פן יבוא אביה בפרדס ויראה הקליפה ונטלה הקליפה וזרקה תוץ מן הפרדס ויצא המרגל משם והלך לו: במגפה. מדלא כתיב במגפה משמע במיתה מיותדת ומשונה: באסכרה. שהיא באה על לשון הרע. וכיון שעלה אתרון שבישראל כו'. סיפיה דבריית' דלעיל היא אלא איידי דתנא בה ומכאן אתה מחשב לאשכול נקט לפרשת מרגלי' הכא ואתר כך תוזר לדיבורו: נמצא ארון ונושאיו וכהנים מצד אתד נשא ארון את נושאיו ועבר וכו'. ס"א דמוייה ליהושע, ג) פי' לתכי קרי ליה ריש קטיעה לפי שקטלו משה יהושע כלומר רתם שמו קטוע לפי שהיה"ד תות קטיעה היא. ערוך ערך רש ג), [מגתות נג: ערכין טו.], ד) [ע' פרש"י דסכת תוס' ערכין טו: ד"ה תל מקרי וכו' וכן בשלמות ליתא], ה) [ע' ג"ב טו:], ו) [תענית כט. סנהדרין קד:], ז) ס"א תלילה ליל, ח) ר"ל ג"א תל תלא כתיב, ט) [רש"ל], י) [ל"תתר"ס בעל], כ) [במדבר יג], ל) ג"א שלט, מ) [רש"ל].

תורה אור השלם

1. וַיִּסְפְּרוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאנוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ וְגַם זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ הִוא וְזֶה פִּרְיָהּ:
במדבר יג כז
2. וַיַּהַס כָּלֵב אֶת הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עָלֹה נַעֲלֶה וְיָרַשְׁנוּ אֹתָהּ כִּי יָכוֹל נוּכַל לָהּ:
במדבר יג ל
3. וַיּוֹצִיאוּ דִבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בָהּ לָתוּר אֹתָהּ אֶרֶץ אֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הוּא וְכָל הָעָם אֲשֶׁר רָאִינוּ בְתוֹכָהּ אַנְשֵׁי מִדּוֹת:
במדבר יג לב
4. וְשָׁם רָאִינוּ אֶת הַנְּפִלִים בְּנֵי עֲנָק מִן הַנְּפִלִים וַנְּהִי בְעֵינֵינוּ כַּחֲגָבִים וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם:
במדבר יג לג
5. וַתִּשָּׂא כָל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָעָם בַּלַּיְלָה הַהוּא:
במדבר יד א
6. וַיֹּאמְרוּ כָל הָעֵדָה לִרְגֹּום אֹתָם בָּאֲבָנִים וּכְבוֹד יְיָ נִרְאָה בְאֹהֶל מוֹעֵד אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
במדבר יד י
7. וּמֵתוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצִאֵי דִבַּת הָאָרֶץ רָעָה בַּמַּגֵּפָה לִפְנֵי יְיָ:
במדבר יד לז
8. וְיהִי כְּעֲלוֹת הַכֹּהֲנִים נְשֵׂאֵי אֲרוֹן בְּרִית יְיָ מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן וַתִּקְעוּ כִּפּוֹת רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים אֶל חֲרַבָּה וַיָּשֻׁבוּ מֵי הַיַּרְדֵּן לִמְקוֹמָם וַיֵּלְכוּ כִתְמוֹל שִׁלְשׁוֹם עַל כָּל גְּדוֹתָיו:
יהושע ד יח
9. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר תַּם כָּל הָעָם לַעֲבוֹר וַיַּעֲבֹר אֲרוֹן יְיָ וְהַכֹּהֲנִים לִפְנֵי הָעָם:
יהושע ד יא
10. וַיָּבֹאוּ עַד גֹּרֶן כִּידֹן וַיִּשְׁלַח עֻזָּא אֶת יָדוֹ לֶאֱחֹז אֶת הָאָרוֹן כִּי שָׁמְטוּ הַבָּקָר:
דברי הימים א יג ט
11. וַיִּחַר אַף יְיָ בְּעֻזָּה וַיַּכֵּהוּ שָׁם הָאֱלֹהִים עַל הַשַּׁל וַיָּמָת שָׁם עִם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים:
שמואל ב ו ז
12. וַיִּחַר לְדָוִד עַל אֲשֶׁר פָּרַץ יְיָ פֶּרֶץ בְּעֻזָּה וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם הַהוּא פֶּרֶץ עֻזָּה עַד הַיּוֹם הַזֶּה:
שמואל ב ו ח
13. זִמְרוֹת הָיוּ לִי חֻקֶּיךָ בְּבֵית מְגוּרָי:
תהלים קיט נד
14. הֲתָעִיף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאֵינֶנּוּ כִּי עָשֹׂה יַעֲשֶׂה לוֹ כְּנָפַיִם בְּנֶשֶׁר יָעוּף הַשָּׁמָיְמָה:
משלי כג ה
15. וְלִבְנֵי קְהָת לֹא נָתָן כִּי עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בַּכָּתֵף יִשָּׂאוּ:
במדבר ז ט
16. וַיַּךְ בְּאַנְשֵׁי בֵית שֶׁמֶשׁ כִּי רָאוּ בַּאֲרוֹן יְיָ וַיַּךְ בָּעָם שִׁבְעִים אִישׁ חֲמִשִּׁים אֶלֶף אִישׁ וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם כִּי הִכָּה יְיָ בָּעָם מַכָּה גְדוֹלָה:
שמואל א ו יט

[ט] גרסה ל"ל כתיב לפ תוי תכי תלא תין מוקדם ומאוחר כמוהו לפי כסדרן כתיב תס נפקי וכו'.